

I

(Zakonodajni akti)

DIREKTIVE

DIREKTIVA (EU) 2016/343 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

z dne 9. marca 2016

o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku

EVROPSKI PARLAMENT IN SVET EVROPSKE UNIJE STA –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti točke (b) člena 82(2) Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

po posredovanju osnutka zakonodajnega akta nacionalnim parlamentom,

ob upoštevanju mnenja Evropskega ekonomsko-socialnega odbora ⁽¹⁾,

po posvetovanju z Odborom regij,

v skladu z rednim zakonodajnim postopkom ⁽²⁾,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) Domneva nedolžnosti in pravica do poštenega sojenja sta zapisani v členih 47 in 48 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljnjem besedilu: Listina), členu 6 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP), členu 14 Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah (MPDPP) ter členu 11 Splošne deklaracije o človekovih pravicah.
- (2) Unija si je zadala cilj ohraniti in razvijati območje svobode, varnosti in pravice. V skladu s sklepi predsedstva Evropskega sveta iz Tampereja z dne 15. in 16. oktobra 1999, zlasti s točko 33 sklepov, bi se z okrepljenim vzajemnim priznavanjem sodb in drugih sodnih odločb ter potrebnim približevanjem zakonodaje izboljšala sodelovanje med pristojnimi organi in sodno varstvo pravic posameznika. Načelo vzajemnega priznavanja bi moralo tako postati temelj pravosodnega sodelovanja v civilnih in kazenskih zadevah v Uniji.
- (3) V skladu s Pogodbo o delovanju Evropske unije (PDEU) pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah v Uniji temelji na načelu vzajemnega priznavanja sodb in drugih sodnih odločb.

⁽¹⁾ UL C 226, 16.7.2014, str. 63.⁽²⁾ Stališče Evropskega parlamenta z dne 20. januarja 2016 (še ni objavljeno v Uradnem listu) in odločitev Sveta z dne 12. februarja 2016.

- (4) Izvajanje navedenega načela temelji na predpostavki, da države članice zaupajo v kazenskopravne sisteme drugih držav članic. Obseg načela vzajemnega priznavanja je odvisen od več dejavnikov, ki vključujejo mehanizme za varovanje pravic osumljenih in obdolženih oseb in skupne minimalne standarde, potrebne za lažje uresničevanje navedenega načela.
- (5) Čeprav so države članice pogodbenice EKČP in MPDPP, izkušnje kažejo, da to samo po sebi ne zagotavlja vedno zadostnega zaupanja v kazenskopravne sisteme drugih držav članic.
- (6) Svet je 30. novembra 2009 sprejel Resolucijo o načrtu za krepitev procesnih pravic osumljenih ali obtoženih oseb v kazenskih postopkih ⁽¹⁾ (v nadaljnjem besedilu: načrt). Načrt predvideva postopno sprejetje ukrepov v zvezi s pravico do prevajanja in tolmačenja (ukrep A), pravico do obveščenosti o pravicah in obtožbi (ukrep B), pravico do pravnega svetovanja in pravne pomoči (ukrep C), pravico do komuniciranja s sorodniki, delodajalci in konzularnimi organi (ukrep D) ter v zvezi s posebnim varstvom za osumljene ali obtožene osebe, ki spadajo med ranljive osebe (ukrep E).
- (7) Evropski svet je 11. decembra 2009 pozdravil načrt in ga vključil v Stockholmski program – odprta in varna Evropa, ki služi državljanom in jih varuje ⁽²⁾ (točka 2.4). Pri tem je poudaril, da načrt ni izčrpen, ter pozval Komisijo, naj preuči nadaljnje elemente minimalnih procesnih pravic osumljenih in obdolženih oseb ter oceni, ali je treba za boljše sodelovanje na tem področju preučiti tudi druga vprašanja, na primer domnevo nedolžnosti.
- (8) Do zdaj so bili na podlagi načrta sprejeti trije ukrepi o procesnih pravicah v kazenskem postopku: direktive 2010/64/EU ⁽³⁾, 2012/13/EU ⁽⁴⁾ in 2013/48/EU ⁽⁵⁾ Evropskega parlamenta in Sveta.
- (9) Namen te direktive je okrepiti pravico do poštenega sojenja v kazenskem postopku z določitvijo skupnih minimalnih pravil glede nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in pravice biti navzoč na sojenju.
- (10) Z določitvijo skupnih minimalnih pravil o varstvu procesnih pravic osumljenih in obdolženih oseb je namen te direktive okrepiti zaupanje držav članic v kazenskopravne sisteme drugih držav članic in tako olajšati vzajemno priznavanje odločb v kazenskih zadevah. Takšna skupna minimalna pravila lahko prav tako odpravijo ovire za prosto gibanje državljanov na ozemlju držav članic.
- (11) Ta direktiva bi se morala uporabljati le v kazenskem postopku, kakor ga razlaga Sodišče Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: Sodišče), brez poseganja v sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice. Ta direktiva se ne bi smela uporabljati za civilne ali upravne postopke, vključno kadar se lahko v slednjih izrečejo sankcije, kot so postopki v zvezi z varstvom konkurence, trgovino, finančnimi storitvami, cestnim prometom, davki ali davčnimi pribitki, in preiskave, ki jih upravni organi vodijo v zvezi s takimi postopki.
- (12) Ta direktiva bi se morala uporabljati za fizične osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku. Uporabljati bi se morala od trenutka, ko je oseba osumljena ali obdolžena storitve kaznivega dejanja ali domnevnega kaznivega dejanja, in torej celo preden pristojni organi države članice z uradnim obvestilom ali drugače to osebo seznani, da je osumljena ali obdolžena. Ta direktiva bi se morala uporabljati v vseh fazah kazenskega postopka, dokler odločba o dokončni ugotovitvi, ali je osumljena ali obdolžena oseba storila kaznivo dejanje, ne postane pravnomočna. Pravni ukrepi in pravna sredstva, ki so na voljo šele, ko je zadevna odločba že postala pravnomočna, vključno s pritožbo pred Evropskim sodiščem za človekove pravice, ne bi smeli spadati na področje uporabe te direktive.

⁽¹⁾ UL C 295, 4.12.2009, str.1.

⁽²⁾ UL C 115, 4.5.2010, str. 1.

⁽³⁾ Direktiva 2010/64/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. oktobra 2010 o pravici do tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih (UL L 280, 26.10.2010, str. 1).

⁽⁴⁾ Direktiva 2012/13/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2012 o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku (UL L 142, 1.6.2012, str. 1).

⁽⁵⁾ Direktiva 2013/48/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2013 o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijete ter pravici do obvestitve tretje osebe ob odvzemu prostosti in do komunikacije s tretjimi osebami in konzularnimi organi med odvzemu prostosti (UL L 294, 6.11.2013, str. 1).

- (13) Ta direktiva priznava različne potrebe in ravni varstva nekaterih vidikov domneve nedolžnosti, kar zadeva fizične in pravne osebe. Kar zadeva fizične osebe, se takšno varstvo odraža v ustaljeni sodni praksi Evropskega sodišča za človekove pravice. Sodišče Evropske unije pa je priznalo, da pravne osebe do nekaterih pravic, ki izhajajo iz domneve nedolžnosti, niso upravičene na enak način kot fizične osebe.
- (14) Glede na sedanje stanje razvoja nacionalnega prava in sodne prakse na nacionalni ravni in na ravni Unije je še prezgodaj, da bi na ravni Unije sprejeli predpise glede domneve nedolžnosti, kar zadeva pravne osebe. Ta direktiva se zato ne bi smela uporabljati za pravne osebe. To ne bi smelo posegati v uporabo domneve nedolžnosti za pravne osebe, kakor je določena zlasti v EKČP in kakor jo razlagata Evropsko sodišče za človekove pravice in Sodišče.
- (15) Domnevo nedolžnosti, kar zadeva pravne osebe, bi bilo treba zagotoviti z obstoječimi zakonskimi jamstvi in sodno prakso, katere razvoj bo pokazal, ali obstaja potreba po ukrepanju na ravni Unije.
- (16) Domneva nedolžnosti bi bila kršena, če bi javne izjave javnih organov ali sodne odločbe, razen odločbe o ugotovitvi krivde, osumljeno ali obdolženo osebo označile za krivo, dokler taki osebi ni dokazana krivda v skladu z zakonom. Take izjave in sodne odločbe ne bi smele odražati mnenja, da je ta oseba kriva. To ne bi smelo posegati v akte tožilstva, namenjene dokazovanju krivde osumljene ali obdolžene osebe, kot je obtožni akt, in v sodne odločbe, na podlagi katerih se izvrši pogojna kazen, pod pogojem, da se spoštujejo pravice obrambe. To prav tako ne bi smelo posegati v predhodne procesne odločbe, ki jih sprejmejo sodni ali drugi pristojni organi in ki temeljijo na sumu ali na obremenilnih dokazih, kot so odločbe o priporu pred sojenjem, če v teh odločbah osumljena ali obdolžena oseba ni označena za krivo. Pristojni organ bi moral morda pred sprejetjem predhodne procesne odločbe preveriti, ali obstaja dovolj obremenilnih dokazov zoper osumljeno ali obdolženo osebo za utemeljitev take odločbe, ta odločba pa lahko vsebuje sklicevanja na take dokaze.
- (17) Izraz „javne izjave javnih organov“ bi bilo treba razumeti kot katero koli izjavo, ki se nanaša na kaznivo dejanje in ki jo poda organ, vključen v kazenski postopek v zvezi s tem kaznivim dejanjem, kot so pravosodni organi, policija in drugi organi preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj, ali drug javni organ, kot so ministrstva in drugi javni uradniki, pri čemer se razume, da to ne posega v nacionalno pravo glede imunitete.
- (18) Obveznost, da se osumljene ali obdolžene osebe ne smejo označevati za krive, javnim organom ne bi smela preprečevati, da javno razširjajo informacije o kazenskem postopku, kadar je to nujno potrebno iz razlogov, povezanih s kazensko preiskavo, na primer, ko se objavijo video posnetki, javnost pa se pozove, naj pomaga pri ugotavljanju istovetnosti domnevnega storilca kaznivega dejanja, ali pa iz razlogov, povezanih z javnim interesom, na primer, ko se prebivalcem na določenem območju iz varnostnih razlogov zagotovijo informacije v zvezi z domnevnim kaznivim dejanjem zoper okolje, ali pa ko tožilstvo ali drug pristojni organ zagotovi objektivne informacije o trenutnem stanju kazenskega postopka z namenom preprečevanja motenja javnega reda. Uporaba takih razlogov bi morala biti omejena na primere, ko je to smiselno in sorazmerno, ob upoštevanju vseh interesov. Način in okvir, v katerem se informacije razširjajo, v nobenem primeru ne bi smela ustvarjati vtisa, da je oseba kriva, preden ji je dokazana krivda v skladu z zakonom.
- (19) Države članice bi morale sprejeti ustrezne ukrepe za zagotovitev, da javni organi pri podajanju informacij medijem osumljenih ali obdolženih oseb ne označijo za krive, dokler jim krivda ni dokazana v skladu z zakonom. Zato bi morale države članice obvestiti javne organe o pomembnosti doslednega spoštovanja domneve nedolžnosti pri zagotavljanju ali razkrivanju informacij medijem. To ne bi smelo posegati v nacionalno pravo o zaščiti svobode tiska in drugih medijev.
- (20) Pristojni organi na sodišču ali v javnosti osumljenih ali obdolženih oseb ne bi smeli predstavljati kot krivih z uporabo sredstev za fizično omejevanje, kot so lisice, steklene ali druge kletke in okovi za noge, razen če je uporaba takih sredstev potrebna zaradi razlogov, ki se nanašajo na posamezni primer in so povezani bodisi z varnostjo, med drugim da se osumljeni ali obdolženi osebi prepreči samopoškodovanje ali poškodovanje drugih oseb ali lastnine, bodisi s preprečevanjem pobega osumljenih ali obdolženih oseb ali njihovega stika s tretjimi osebami, kot so priče ali žrtve. Možnost uporabe sredstev za fizično omejevanje ne pomeni, da bi morali pristojni organi sprejeti formalno odločitev o njihovi uporabi.

- (21) Kadar je to izvedljivo, pristojni organi na sodišču ali v javnosti prav tako ne bi smeli predstavljati osumljenih ali obdolženih oseb v zaporniških oblačilih, da se ne bi dajal vtis, da so te osebe krive.
- (22) Dokazno breme za ugotavljanje krivde osumljenih ali obdolženih oseb nosi tožilstvo, v primeru vsakršnega dvoma pa bi bilo treba odločiti v korist osumljene ali obdolžene osebe. Tako bi bila domneva nedolžnosti kršena, če bi se dokazno breme preneslo s tožilstva na obrambo, brez poseganja v morebitne pristojnosti sodišča za ugotavljanje dejstev po uradni dolžnosti, v neodvisnost sodstva pri ugotavljanju krivde osumljene ali obdolžene osebe ter v uporabo dejanskih ali pravnih domnev glede kazenske odgovornosti osumljene ali obdolžene osebe. Takšne domneve bi morale biti razumno omejene, ob upoštevanju pomembnosti tega, kaj je od takšnih domnev odvisno, in ohranjanju pravic obrambe, pri čemer bi morala biti uporabljena sredstva razumno sorazmerna z legitimnim zasledovanim ciljem. Takšne domneve bi morale biti izpodbojne, v vsakem primeru pa bi jih bilo treba uporabiti le, če se spoštujejo pravice obrambe.
- (23) V številnih državah članicah so poleg tožilstva tudi sodniki in pristojna sodišča dolžni iskati tako obremenilne kot razbremenilne dokaze. Države članice, ki nimajo kontradiktornega sistema, bi morale imeti možnost ohraniti veljavni sistem, če je skladen s to direktivo ter drugimi ustreznimi določbami prava Unije in mednarodnega prava.
- (24) Pravica do molka je pomemben vidik domneve nedolžnosti in bi morala služiti kot varstvo pred samoobtožbo.
- (25) Pravica posameznika, da ne izpove zoper sebe, je prav tako pomemben vidik domneve nedolžnosti. Osumljene in obdolžene osebe, ki so pozvane, da podajo izjavo ali odgovorijo na vprašanja, ne bi smele biti prisiljene predložiti dokaze ali dokumente ali posredovati informacije, ki lahko privedejo do samoobtožbe.
- (26) Pravica do molka in pravica posameznika, da ne izpove zoper sebe, bi se morali uporabljati glede vprašanj, povezanih s kaznivim dejanjem, storitve katerega je oseba osumljena ali obdolžena, ne pa na primer glede vprašanj, povezanih z ugotavljanjem istovetnosti osumljene ali obdolžene osebe.
- (27) Pravica do molka in pravica posameznika, da ne izpove zoper sebe, pomenita, da pristojni organi osumljenih ali obdolženih oseb ne bi smeli prisiliti, da navajajo informacije, če te osebe tega ne želijo. Za ugotavljanje kršitve pravice do molka ali pravice posameznika, da ne izpove zoper sebe, bi bilo treba upoštevati razlago Evropskega sodišča za človekove pravice glede pravice do poštenega sojenja v okviru EKČP.
- (28) Uveljavljanje pravice do molka ali pravice posameznika, da ne izpove zoper sebe, se ne bi smelo uporabiti proti osumljeni ali obdolženi osebi in se samo po sebi ne bi smelo šteti kot dokaz, da je ta oseba storila zadevno kaznivo dejanje. To ne bi smelo posegati v nacionalna pravila glede tega, kako sodišča ali sodniki presojujejo dokaze, pod pogojem, da se spoštujejo pravice obrambe.
- (29) Uveljavljanje pravice posameznika, da ne izpove zoper sebe, javnim organom ne bi smelo preprečiti zbiranja dokazov, ki se lahko zakonito pridobijo od osumljene ali obdolžene osebe z uporabo zakonitih prisilnih ukrepov in ki obstajajo neodvisno od volje osumljene ali obdolžene osebe, kot je na primer dokazno gradivo, pridobljeno na podlagi naloga, dokazno gradivo, za katero obstaja pravna obveznost hrambe in predložitve na zahtevo, vzorci izdihanega zraka, krvi in urina ter telesno tkivo za testiranje DNK.
- (30) Pravica do molka in pravica posameznika, da ne izpove zoper sebe, državam članicam ne bi smeli preprečevati, da za manjše kršitve, kot so manjši cestnoprometni prekrški, odločijo, da lahko postopek ali nekatere njegove faze potekajo v pisni obliki ali brez zaslišanja osumljene ali obdolžene osebe s strani pristojnih organov v zvezi z zadevno kršitvijo, pod pogojem, da je to skladno s pravico do poštenega sojenja.
- (31) Države članice bi morale preučiti možnost, da bi v primerih, ko so osumljene ali obdolžene osebe obveščene o svojih pravicah na podlagi člena 3 Direktive 2012/13/EU, zagotovile, da so te osebe obveščene tudi o pravici, da ne izpovedo zoper sebe, kakor se uporablja v nacionalnem pravu v skladu s to direktivo.

- (32) Države članice bi morale preučiti možnost, da bi v primerih, ko osumljene ali obdolžene osebe prejmejo pisno obvestilo o pravicah na podlagi člena 4 Direktive 2012/13/EU, zagotovile, da to obvestilo vsebuje tudi informacije o pravici posameznika, da ne izpove zoper sebe, kakor se uporablja v nacionalnem pravu v skladu s to direktivo.
- (33) Pravica do poštenega sojenja je eno od osnovnih načel v demokratični družbi. Pravica osumljenih ali obdolženih oseb, da so navzoče na sojenju, temelji na navedeni pravici in bi morala biti zagotovljena po vsej Uniji.
- (34) Če osumljene ali obdolžene osebe iz razlogov, ki niso pod njihovim nadzorom, ne morejo biti navzoče na sojenju, bi morale imeti možnost, da zahtevajo nov datum za sojenje v časovnem okviru, ki ga določa nacionalno pravo.
- (35) Pravica osumljenih ali obdolženih oseb, da so navzoče na sojenju, ni absolutna. Osumljene ali obdolžene osebe bi morale imeti možnost, da se pod nekaterimi pogoji izrecno ali molče, vendar nedvoumno, odpovejo tej pravici.
- (36) V nekaterih okoliščinah bi morale biti mogoče, da se odločba, s katero se ugotovi, ali je osumljena ali obdolžena oseba kriva ali nedolžna, izda, tudi če zadevna oseba ni navzoča na sojenju. Tako je lahko v primeru, ko je bila osumljena ali obdolžena oseba pravočasno obveščena o sojenju in posledicah izostanka, vendar se sojenja kljub temu ne udeleži. Obvestitev osumljene ali obdolžene osebe o sojenju bi morala pomeniti, da se to osebo bodisi vabi osebno bodisi se ji kako drugače zagotovi uradne informacije o datumu in kraju sojenja, in sicer na način, ki omogoča, da oseba ve za sojenje. Obvestitev osumljene ali obdolžene osebe o posledicah izostanka bi morala zlasti pomeniti, da se to osebo obvesti, da se lahko odločba izda, tudi če se sojenja ne udeleži.
- (37) Moralo bi biti mogoče, da sojenje, na podlagi katerega se lahko izda odločba, s katero se ugotovi, ali je oseba kriva ali nedolžna, poteka brez navzočnosti osumljene ali obdolžene osebe, če je bila ta oseba obveščena o sojenju in je pooblastila odvetnika, ki ga je imenovala sama ali pa država, da jo zastopa na sojenju, in ki jo je zastopal.
- (38) Pri ugotavljanju, ali je bil način obveščanja ustrezen za zagotovitev, da je oseba vedela za sojenje, bi bilo treba posebno pozornost po potrebi nameniti tudi prizadevanju javnih organov, da obvestijo zadevno osebo, ter prizadevanju zadevne osebe, da prejme informacije, ki so nanjo naslovljene.
- (39) Če države članice omogočajo sojenje brez navzočnosti osumljenih ali obdolženih oseb, vendar pogoji za izdajo odločbe brez navzočnosti, kar zadeva določeno osumljeno ali obdolženo osebo, niso izpolnjeni, ker osumljene ali obdolžene osebe kljub razumnemu prizadevanju ni bilo mogoče najti, na primer zaradi bega te osebe, bi kljub temu morale biti mogoče, da se odločba izda brez navzočnosti osumljene ali obdolžene osebe ter da se taka odločba izvrši. Države članice bi morale v tem primeru zagotoviti, da so osumljene ali obdolžene osebe, ko so obveščene o odločbi, zlasti v trenutku, ko so prijete, obveščene tudi o možnosti, da izpodbijajo to odločbo in da imajo pravico do novega sojenja ali drugega pravnega sredstva. Take informacije bi bilo treba zagotoviti pisno. Informacije se lahko zagotovijo tudi ustno, pod pogojem, da se taka zagotovitev informacij evidentira po postopku za evidentiranje v skladu z nacionalnim pravom.
- (40) Pristojnim organom v državah članicah bi morale biti dovoljeno, da osumljeno ali obdolženo osebo začasno izključijo iz sojenja, če je to v interesu zagotavljanja pravilnega poteka kazenskega postopka. Tako je lahko med drugim v primeru, ko osumljena ali obdolžena oseba moti narok in jo je treba na podlagi odredbe sodnika pospremiti iz dvorane ali pa ko se zdi, da bi navzočnost osumljene ali obdolžene osebe lahko vplivala na pravilno zaslišanje priče.
- (41) Pravica biti navzoč na sojenju se lahko uveljavlja le, če sojenje vključuje enega ali več narokov. To pomeni, da se pravica biti navzoč na sojenju ne more uporabljati, če nacionalna procesna pravila ne predvidevajo naroka. Takšna nacionalna pravila bi morala biti skladna z Listino in EKČP, kakor jo razlagata Sodišče in Evropsko sodišče za človekove pravice, zlasti kar zadeva pravico do poštenega sojenja. Tako je med drugim v primeru, če postopek poteka na poenostavljen način, in sicer v celoti ali delno kot pisni postopek ali postopek, v katerem ni predviden narok.

- (42) Države članice bi morale zagotoviti, da pri izvajanju te direktive, zlasti kar zadeva pravico biti navzoč na sojenju in pravico do novega sojenja, upoštevajo posebne potrebe ranljivih oseb. V skladu s Priporočilom Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku ⁽¹⁾ bi bilo treba kot ranljive osumljene ali obdolžene osebe razumeti vse osumljene ali obdolžene osebe, ki ne morejo razumeti kazenskega postopka in v njem učinkovito sodelovati zaradi svoje starosti, duševnega ali telesnega stanja ali kakršne koli invalidnosti.
- (43) Otroci so ranljivi in bi jim bilo treba zagotoviti posebno stopnjo varstva. Zato bi bilo treba v zvezi s pravicami, določenimi v tej direktivi, vzpostaviti posebna procesna jamstva.
- (44) Načelo učinkovitosti prava EU zahteva, da države članice uvedejo ustrezna in učinkovita pravna sredstva v primeru kršitve pravice, ki jo posameznikom podeljuje pravo Unije. Učinkovito pravno sredstvo, ki je na voljo v primeru kršitve pravic, določenih s to direktivo, bi moralo, kolikor je mogoče, učinkovati tako, da se osumljena ali obdolžena oseba vrne v položaj, v katerem bi bila, če do kršitve ne bi prišlo, z namenom varstva pravice do poštenega sojenja in pravic obrambe.
- (45) Sodišča in sodniki bi morali pri presojanju izjav osumljenih ali obdolženih oseb ali dokazov, pridobljenih s kršenjem njihove pravice do molka ali pravice, da ne izpovedo zoper sebe, spoštovati pravice obrambe in poštenost postopka. V tem okviru bi bilo treba upoštevati sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice, v skladu s katero bi upoštevanje izjav, pridobljenih z mučenjem ali drugimi oblikami grdega ravnanja, ki pomenijo kršitev člena 3 EKČP, kot dokazov pri ugotavljanju dejstev v kazenskem postopku pomenilo, da je postopek kot celota nepošten. V skladu s Konvencijo ZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju se nobena izjava, za katero se ugotovi, da je bila dana zaradi mučenja, ne bi smela v nobenem postopku uporabiti kot dokaz, razen v postopku proti osebi, obdolženi mučenja, kot dokaz, da je bila taka izjava dana.
- (46) Za spremljanje in ocenjevanje učinkovitosti te direktive bi morale države članice Komisiji poslati razpoložljive podatke v zvezi z izvajanjem pravic iz te direktive. Takšni podatki bi lahko vključevali podatke, ki jih organi preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj ter pravosodni organi zabeležijo v zvezi s pravnim sredstvom, ki se uporabi v primeru kršitve katerega koli od vidikov domneve nedolžnosti, ki jih zajema ta direktiva, ali pravice biti navzoč na sojenju.
- (47) Ta direktiva podpira temeljne pravice in načela, kot so priznani z Listino ter EKČP, vključno s prepovedjo mučenja ter nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, pravico do svobode in varnosti, spoštovanjem zasebnega in družinskega življenja, pravico do osebne celovitosti, otrokovimi pravicami, vključenostjo invalidov, pravico do učinkovitega pravnega sredstva in poštenega sojenja, domnevo nedolžnosti in pravicami obrambe. Upoštevati bi bilo treba zlasti člen 6 Pogodbe o Evropski uniji (PEU), v skladu s katerim Unija priznava pravice, svoboščine in načela iz Listine in v skladu s katerim temeljne pravice, kakor jih zagotavlja EKČP in kakor izhajajo iz ustavnega izročila, skupnega državam članicam, predstavljajo splošna načela prava Unije.
- (48) Glede na to, da direktiva določa minimalna pravila, bi države članice morale imeti možnost razširiti pravice iz te direktive, da zagotovijo višjo raven varstva. Raven varstva, ki jo zagotavljajo države članice, nikoli ne bi smela biti nižja od standardov, ki so določeni v Listini oziroma EKČP, kakor ju razlagata Sodišče in Evropsko sodišče za človekove pravice.
- (49) Ker ciljev te direktive, to je določiti skupna minimalna pravila za nekatere vidike domneve nedolžnosti in pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku, države članice ne morejo zadovoljivo doseči, temveč se zaradi njihovega obsega in učinkov lažje dosežejo na ravni Unije, lahko Unija sprejme ukrepe v skladu z načelom subsidiarnosti, kot je določeno v členu 5 PEU. V skladu z načelom sorazmernosti iz navedenega člena ta direktiva ne presega tistega, kar je potrebno za doseganje navedenih ciljev.

⁽¹⁾ UL C 378, 24.12.2013, str. 8.

- (50) V skladu s členoma 1 in 2 Protokola št. 21 o stališču Združenega kraljestva in Irske glede območja svobode, varnosti in pravice, ki je priložen PEU in PDEU, in brez poseganja v člen 4 navedenega protokola ti državi članici ne sodelujeta pri sprejetju te direktive, ki zato zanj ni zavezujoča in se v njej ne uporablja.
- (51) V skladu s členoma 1 in 2 Protokola št. 22 o stališču Danske, ki je priložen PEU in PDEU, Danska ne sodeluje pri sprejetju te direktive, ki zato zanj ni zavezujoča in se v njej ne uporablja –

SPREJELA NASLEDNJO DIREKTIVO:

POGLAVJE 1

PREDMET UREJANJA IN PODROČJE UPORABE

Člen 1

Predmet urejanja

Ta direktiva določa skupna minimalna pravila o:

- (a) nekaterih vidikih domneve nedolžnosti v kazenskem postopku;
- (b) pravici biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku.

Člen 2

Področje uporabe

Ta direktiva se uporablja za fizične osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku. Uporablja se v vseh fazah kazenskega postopka, od trenutka, ko je oseba osumljena ali obdolžena storitve kaznivega dejanja ali domnevnega kaznivega dejanja, dokler odločba o končni ugotovitvi, ali je ta oseba storila zadevno kaznivo dejanje, ne postane pravnomočna.

POGLAVJE 2

DOMNEVA NEDOLŽNOSTI

Člen 3

Domneva nedolžnosti

Države članice zagotovijo, da osumljene in obdolžene osebe veljajo za nedolžne, dokler jim ni dokazana krivda v skladu z zakonom.

Člen 4

Javno označevanje osumljenih ali obdolženih oseb za krive

1. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, da zagotovijo, da javne izjave javnih organov in sodne odločbe, razen odločb o ugotovitvi krivde, osumljene ali obdolžene osebe ne označujejo za krive, dokler tej osebi ni dokazana krivda v skladu z zakonom. To ne posega v akte tožilstva, katerih namen je dokazati krivdo osumljene ali obdolžene osebe, in v predhodne procesne odločbe, ki jih sprejmejo sodni ali drugi pristojni organi in ki temeljijo na sumu ali na obremenilnih dokazih.

2. Države članice zagotovijo, da so na voljo ustrezni ukrepi v primeru kršitve obveznosti iz odstavka 1 tega člena, in sicer da se osumljene ali obdolžene osebe ne označujejo za krive, v skladu s to direktivo, in zlasti s členom 10.

3. Obveznost iz odstavka 1, in sicer da se osumljene ali obdolžene osebe ne označujejo za krive, javnim organom ne preprečuje javnega razširjanja informacij o kazenskem postopku, kadar je to nujno potrebno zaradi razlogov, povezanih s kazensko preiskavo ali javnim interesom.

Člen 5

Predstavljanje osumljenih in obdolženih oseb

1. Države članice sprejmejo ustrezne ukrepe, da zagotovijo, da osumljene in obdolžene osebe na sodišču ali v javnosti niso predstavljene kot krive z uporabo sredstev za fizično omejevanje.

2. Odstavek 1 državam članicam ne preprečuje uporabe sredstev za fizično omejevanje, ki so potrebna zaradi razlogov, ki se nanašajo na posamezni primer, in so povezani z varnostjo ali preprečevanjem pobega osumljenih ali obdolženih oseb oziroma njihovega stika s tretjimi osebami.

Člen 6

Dokazno breme

1. Države članice zagotovijo, da dokazno breme za ugotavljanje krivde osumljenih in obdolženih oseb nosi tožilstvo. To ne posega v obveznosti sodnika ali pristojnega sodišča, da si prizadeva najti tako obremenilne kot razbremenilne dokaze, in pravico obrambe, da predloži dokaze v skladu z veljavnim nacionalnim pravom.

2. Države članice zagotovijo, da se v primeru vsakršnega dvoma o krivdi v kazenskem postopku odloči v korist osumljene ali obdolžene osebe, tudi ko sodišče presoja o tem, ali bi bilo treba zadevno osebo oprostiti.

Člen 7

Pravica do molka in pravica posameznika, da ne izpove zoper sebe

1. Države članice zagotovijo, da imajo osumljene in obdolžene osebe pravico do molka v zvezi s kaznivim dejanjem, katerega storitve so osumljene ali obdolžene.

2. Države članice zagotovijo, da imajo osumljene in obdolžene osebe pravico, da ne izpovedo zoper sebe.

3. Uveljavljanje pravice posameznika, da ne izpove zoper sebe, pristojnim organom ne preprečuje zbiranja dokazov, ki se lahko pridobijo zakonito z uporabo zakonitih prisilnih ukrepov in ki obstajajo neodvisno od volje osumljenih ali obdolženih oseb.

4. Države članice lahko sodnim organom dovolijo, da pri izrekanju sankcij upoštevajo sodelovanje osumljenih in obdolženih oseb.

5. Če osumljene ali obdolžene osebe uveljavljajo pravico do molka ali pravico, da ne izpovedo zoper sebe, se to ne uporabi proti njim in se ne šteje kot dokaz, da so storile zadevno kaznivo dejanje.

6. Ta člen ne preprečuje državam članicam, da se odločijo, da lahko pri manjših kršitvah postopek ali nekatere njegove faze potekajo v pisni obliki ali brez zaslišanja osumljene ali obdolžene osebe s strani pristojnih organov v zvezi z zadevno kršitvijo, pod pogojem, da je to skladno s pravico do poštenega sojenja.

POGLAVJE 3

PRAVICA BITI NAVZOČ NA SOJENJU

Člen 8

Pravica biti navzoč na sojenju

1. Države članice zagotovijo, da imajo osumljene in obdolžene osebe pravico biti navzoče na svojem sojenju.
2. Države članice lahko določijo, da lahko sojenje, na podlagi katerega se lahko izda odločba, s katero se ugotovi, ali je osumljena ali obdolžena oseba kriva ali nedolžna, poteka brez navzočnosti te osebe, če:
 - (a) je bila osumljena ali obdolžena oseba pravočasno obveščena o sojenju in o posledicah izostanka; ali
 - (b) osumljeno ali obdolženo osebo, ki je bila o sojenju obveščena, zastopa pooblaščen odvetnik, ki ga je imenovala osumljena ali obdolžena oseba ali država.
3. Odločba, sprejeta v skladu z odstavkom 2, se lahko izvrši zoper zadevno osumljeno ali obdolženo osebo.
4. Če države članice omogočajo sojenje brez navzočnosti osumljene ali obdolžene osebe, vendar ni mogoče izpolniti pogojev iz odstavka 2 tega člena, ker osumljene ali obdolžene osebe kljub razumnemu prizadevanju ni mogoče najti, države članice lahko določijo, da se odločba vseeno lahko izda in izvrši. Države članice v tem primeru zagotovijo, da so osumljene ali obdolžene osebe, ko so obveščene o odločitvi, zlasti v trenutku, ko so prijete, obveščene tudi o možnosti, da izpodbijajo to odločitev in da imajo pravico do novega sojenja ali drugega pravnega sredstva, v skladu s členom 9.
5. Ta člen ne posega v nacionalna pravila, ki določajo, da lahko sodnik ali pristojno sodišče začasno izključi osumljeno ali obdolženo osebo iz sojenja, če je to potrebno zaradi interesa zagotavljanja pravilnega poteka kazenskega postopka, pod pogojem, da se spoštujejo pravice obrambe.
6. Ta člen ne posega v nacionalna pravila, ki določajo, da se postopek ali nekatere njegove faze izvajajo pisno, pod pogojem, da je to skladno s pravico do poštenega sojenja.

Člen 9

Pravica do novega sojenja

Če osumljene ali obdolžene osebe niso bile prisotne na svojem sojenju in pogoji iz člena 8(2) niso bili izpolnjeni, države članice zagotovijo, da imajo zadevne osebe pravico do novega sojenja ali drugega pravnega sredstva, ki omogoča, da se ponovno vsebinsko odloči o zadevi, vključno s preučitvijo novih dokazov, ter lahko privede do spremembe prvotne odločbe. V zvezi s tem države članice zagotovijo, da imajo te osumljene in obdolžene osebe pravico biti navzoče, učinkovito sodelovati v skladu s postopki po nacionalnem pravu in uveljavljati pravice obrambe.

POGLAVJE 4

SPLOŠNE IN KONČNE DOLOČBE

Člen 10

Pravna sredstva

1. Države članice zagotovijo, da imajo osumljene in obdolžene osebe v primeru kršitev pravic iz te direktive na voljo učinkovito pravno sredstvo.
2. Brez poseganja v nacionalna pravila in sisteme glede dopustnosti dokazov države članice zagotovijo, da se v okviru kazenskega postopka pri presojanju izjav osumljenih ali obdolženih oseb ali dokazov, pridobljenih s kršenjem pravice do molka ali pravice posameznika, da ne izpove zoper sebe, spoštujejo pravice obrambe in poštenost postopka.

Člen 11

Zbiranje podatkov

Države članice do 1. aprila 2020 in nato vsaka tri leta Komisiji pošljejo razpoložljive podatke, ki kažejo, kako so se izvajale pravice iz te direktive.

Člen 12

Poročilo

Komisija do 1. aprila 2021 Evropskemu parlamentu in Svetu predloži poročilo o izvajanju te direktive.

Člen 13

Prepoved poslabšanja položaja

Ta direktiva v nobenem primeru ne pomeni omejevanja ali odstopanja od katerih koli pravic in procesnih jamstev, ki jih zagotavljajo Listina, EKČP ali druge zadevne določbe mednarodnega prava ali pravo katere koli države članice, ki določa višjo stopnjo varstva.

Člen 14

Prenos v nacionalno zakonodajo

1. Države članice uveljavijo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, do 1. aprila 2018. O tem takoj obvestijo Komisijo.

Države članice se v sprejetih predpisih sklicujejo na to direktivo ali pa sklic nanjo navedejo ob njihovi uradni objavi. Način sklicevanja določijo države članice.

2. Države članice Komisiji sporočijo besedila temeljnih določb predpisov nacionalnega prava, sprejetih na področju, ki ga ureja ta direktiva.

*Člen 15***Začetek veljavnosti**

Ta direktiva začne veljati dvajseti dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

*Člen 16***Naslovniki**

Ta direktiva je naslovljena na države članice v skladu s Pogodbama.

V Strasbourgu, 9. marca 2016

Za Evropski parlament

Predsednik

M. SCHULZ

Za Svet

Predsednica

J.A. HENNIS-PLASSCHAERT
